

CRKVA KAO ČITAV KRIST

UZ NOVU ENCIKLIKU O MISTIČKOM TIELU KRISTOVU

ENCIKLIKA KAO PLOD BUJNOG KATOLIČKOG ŽIVOTA

Poput zvijezda što se penju iz dubina do svog zenita da tamo zabliztaju u svom punom sjaju, imaju i tajne vjere točke, vremena svojih trijumfa. Gorušično zrnce evanđelja mora rasti i dozrijevati. A našem je vremenu, čini se, dosuđeno gledati tajnu mističkog Tiela Kristova u njezinoj punoj čistoći i sjaju. Sretno vrieme, uza svu patnju, kojega žarko čeznuće za zajednicom,^{*)} rasplamtjelo okrutnom osamom pojedinaca i naroda, dobiva sada nagradu po neporedivo toploj i dubokoj, vječnoj zajednici jedne od božanskih osoba, koja sve obuhvaća! Pod imenom sociologije okupljena strastvena nastojanja, koja teže prema novom, mirnom i plodnom društvo­vnom poredku, naći će ovdje izpunjenje, koje nadilazi svako proračunavanje i slutnju.

Prislanja li se razvoj objave uvijek na čeznuća vremena, koja su kao sokovi zemlje za gorušično zrnce evanđelja, onda je doista naše otajstvo moglo naći osobito prikladno tlo u vjernome puku. Sam Papa pokazuje na početku enciklike na neke katoličke pokrete zadnjih vremena, koji su sami od sebe prodirali prema što užoj povezanosti sa Crkvom i sa Kristom, koji njome vlada, i tako do onog duševnog razpoloženja, koje u tajni mističnog Kristovog tiela gleda središnje otajstvo vjerovanja za nauku i život.¹

Ova jaka strujanja katoličkog života na koja ukazuje Papa bila su: liturgijski pokret, živa euharistična pobožnost, toplo poštivanje Srdca Isusovog i katolička akcija sa svojom burnom mladenačkom svježinom.

Šigurno će katolički puk sa velikom zahvalnošću i ponosnim zadovoljstvom pozdraviti ovo s najvišeg mjesta dano i zbilja zasluženo priznanje tom tihom ali ipak tako snažnom djelovanju svojih najboljih sinova i kćeri, koji su se okupili u spomenutim pokretima. Ima još nešto čemu se vjerni puk može veseliti. Napomena, da je enciklika plod bujnog katoličkog života, najljepšim je — i još k tome službenim — dokazom za prastaro načelo: *Lex orandi est lex credendi*, da je zakon molitve ujedno i zakon vjero-

^{*)} O dubljem shvaćanju rieči »zajednica« prema rieči »društvo« vidi V. Rieger, *Uvod u društvenu politiku*, Zagreb 1943. — str. 103 ff.

¹ Kao primjer navodimo ovdje obsežno djelo Fr. Jürgensmeier, *Die Lehre vom mystischen Leibe Christi als Grundprinzip der Ascese*, 1932.

vanja.² Najprije proživljavao je katolički puk u molitvi naše liepo, nanovo otkriveno otajstvo, a onda je službena Crkva sa svojim objavljivanjem nauke dala pečat svoje potvrde i svog blagoslova ovoj snažnoj klici nutarnjeg žarkog života.

ZADAĆE ENCIKLIKE

Nova enciklika, plod bujnog katoličkog života današnjice, htjela bi nagraditi a ujedno i pojačati taj život. Zato i označuje svojom zadaćom: razpiriti oduševljenje svojih najboljih sinova i kćeri za Krista i za crkvu do najvećeg žara, da bi tako zasjalá sva nepoređiva ljepota i dostojanstvo Crkve kao mističnog Krista i sve neopisivo plemstvo vjernih kao udova tog mističnog tiela.

Papa ne bi bio zamjenik Kristov kad ne bi kao dobar pastir mislio također i na one, koji su izvan Crkve. I upravo Pio XII. raširio je svoje ruke, kao što sam veli u Enciklici, da dade svoju dobrodošlicu svim onima za koje dobro zna, da im se čežnja za katoličkim jedinstvom i ljubavlju još jače razplamtjela sadašnjom raztrganošću čovječanstva. Tako se obraća u enciklici i protestantima i istočnjacima, koji veoma često od srдца čašte »veliko i slavno tielo Kristovo«. ³ On bi htio da im otkrije nebesku tajnu o mističnom tielu Kristovom u onom pravom obliku i ljepoti, koja odgovara objavi, kako bi bili usrećeni posjedovanjem istine umjesto da služe »nepoznatom Bogu«.

Nekoje od zabluda kod nekatolika s obzirom na tajnu vjerovanja o kojoj govori enciklika, prodrle su također i u katoličke krugove. Zato je enciklici pridošla još i daljnja veoma suvremena zadaća, da očisti tu tajnu od svih izkrivljavanja i krivih tumačenja izvan i unutar Crkve, da bi tako onda zasjala u svom punom sjaju.

Izlaganja koja sliede, posvećena su ovoj posljednjoj zadaći, naime novim, važnim naučavanjima enciklike, koja se mogu razdijeliti u tri skupine:

1. Katolička Crkva, a ne bilo koja druga svojevoljna zajednica, jest mistični Krist;

2. Ta toliko bliza i topla prisutnost Kristova u njegovoj Crkvi ne smije se ipak tako pretjerivati kao da je Crkva čak ono n a r a v n o, od Marije začeto tielo, i koje prebiva među nama u presv. oltarskom sakramentu;

3. Treba da posvetimo naše oduševljenje i naše sile budućnosti u kojoj ćemo gledati mistično tielo Kristovo u svoj njegovoj istini i sjaju.

I. KATOLIČKA JE CRKVA MISTIČNI KRIST

PAVLOVA VIZIJA CRKVE

Pred Damaskom gledao je Crkvu njezin progonitelj Saul samo kao zajednicu onih, koji su prekršili vjeru Jahvi. Ali pogođen

² Denzinger, n. 139 i 2200.

milošću vidio je, i ako osliepljen, Krista a s njime i Crkvu. Jer Krist je dao Crkvi svoj »ja«, kad je rekao: »Saul, Saule, zašto me progoniš?« Saul upozna, da je u onima, koje je progonio, pogodio Krista. Krist i Crkva nekako su jedna te ista osoba. Crkva je nekako sam Krist.

To što je Saul vidio pred Damaskom: divnoga Krista i u njegov ja uzdignutu Crkvu, koja je morala biti njegova Zaručnica, dapače njegovo tielo, toga više nije mogao nikako zaboraviti. Taj dar onog sata pred Damaskom pratit će ga kroz sav njegov život.

U samotnim časovima u arabskoj pustinji i u burnim danima apostolata misli on o divnom jedinstvu Krista i njegove Crkve. I tako je nastala njegova Duhom Svetim razžarena vizija Crkve, koja će u buduće zanieti bezbrojne ljude do oduševljene ljubavi prema Crkvi, u kojoj kuca Kristovo srdce, kao što je zaniela Pavla samoga. Što je vidio sv. Pavao u svojoj viziji Crkve? On nije kao drugi Apostoli gledao Krista za njegovog zemaljskog boravka. Ali prema rieči: »Blaženi, koji ne vide a ipak vjeruju« (Iv. 20., 29) nadoknađeno mu je to podpuno time, što je vidio još većeg Krista: Krista kao glavu tiela, koje po svojoj Crkvi obuhvaća sve narode i sva vremena. Ti ljudi nisu kao udovi naravnog Kristovog tiela, koje boravi u nebu. Niti je Crkva samo neka moralna zajednica poput ostalih društvenih tvorevina. Jer niti u najtješnijoj ljudskoj zajednici, u obitelji, ne bi mogao otac progonitelju svog sina, reći: »Mene si progonio«. A Krist daje progonojenim kršćanima svoj vlastiti ja: »Zašto me progoniš?« Tako je sv. Pavao usrećio prve kršćane, a hvala novoj enciklici i sve nas, objavom o Kristu, koji obuhvaća nebo i zemlju. I kao što se Krist u euharistiji zaodjenuo prilikama kruha, tako sada Crkva prolazi kroz narode i vjekove kao vidljiva njegova haljina, koja odaje njegovu božansku prisutnost.

Evo apostolovih toliko smjelih, ali i toliko toplih rieči, koje nas stavljaju u takvu poredbu sa Kristom, kakve nije nitko osim njega upoznao u Crkvi: »Krist je glava tiela Crkve« (Kol. 1., 18). »Jer kao što u jednome tielu imamo mnogo udova... tako smo mnogi jedno tielo u Kristu, a pojedini udovi jedan drugomu.« (Rim. 12, 5). »A vi ste tielo Kristovo i pojedini udovi.« (1. Kor., 12, 27). Stoga smije Efežanima upraviti dirljivu opomenu: »...držeći se istine, da u svakom pogledu uzrastemo u ljubavi u jedinstvu s njime, koji je glava: Kristu. Od njega je cijelo tielo složeno i združeno svakim vezom, da jedan drugomu pomaže silom, koja je odmjerena svakome pojedinom tielu. To čini, da raste tielo i usavršuje se u ljubavi« (Ef., 4, 14-16).

Veličanstvena Pavlova vizija Crkve nije mogla pasti u zaborav makar kako oluje razdirale Crkvu. Častno iztiče naša enciklika posebne zasluge Grgura Nisenskog, Sv. Augustina i svetog kardinala Bellarmína, koje su si stekli s obzirom na ovo otajstvo. Svi su ovi ukazivali na novu mističnu osobu, koja obuhvaća Krista

i Crkvu. Krist je na neki način »ja«, predstavnik Crkve, koji sve vjerne obuhvaća kao svoj vlastiti ja. Prije svega bio je sv. Augustin, koji je u snazi svoje ljubavi i svog jezika iznašao paulinsko smjeli a ujedno i psihološki odgovarajući izraz za naše otajstvo: Crkva je »čitavi Krist« (Enarr. in Ps. 17, 51). Glava je Krist sam, ali ona ne sadrži još svu puninu Kristove čežnje i djelatnosti. Tek glava i tielo Kristovo zajedno, Crkva, čine čitavog Krista, puninu Kristovu. Prema tome može se, prema Augustinu, Crkva nazivati mističnim Kristom samim. Za njega je Krist, koji nevidljivo u Crkvi krsti, čini pretvorbu, rješava od grieha. Propovjeda li koji svećenik Krista, to onda Augustin označuje kao da Krist propovjeda Krista.

LAZNI PNEUMATIZAM I DUHOVNOST CRKVE

U svjetlu paulinske crkvene vizije izkrsava pitanje, sudborno za sve, koji su odijeljeni od rimske Crkve: Ko ja od crkvi jest mistično tielo Kristovo? Odijeljeni istočnjaci i mnogi protestanti pozdravljaju Pavlovu viziju Crkve sa ne manjim oduševljenjem nego li mi katolici. Dapače, predbacuju katoličkoj Crkvi kao da je ona zamračila to otajstvo.³

Prema nauci ovih odijeljenih mora mistično tielo biti sasvim svrhunaravno i stoga nevidljivo. Ne može se dakle s nikojom ljudskom zajednicom poistovjetiti, kao na pr. s rimsko-katoličkom Crkvom. Jer bi onda božansko bilo okaljano, oskvrnuto čovječanskim. Mistično tielo obuhvaća prema njima zapravo samo one, koji su sveti ili barem vjernike sviju crkvi i sekta. Svejedno je dakle, kojoj tko crkvi pripada samo ako je članom mističnog tiela Kristova.

Ovo odjeljivanje mističnog tiela od postojeće Crkve u vezi je s hiljadugodišnjom jednom zabludom. Zajedno s Platonom držali su Manihejci, da je materija, tielo nešto, što se protivi duhu i Bogu. Isto tako pripisivali su Doketi Kristu samo neko prividno tielo. Jednako se prema »Pneumaticima«, propovjednicima pretjerane duhovnosti Crkve, koji se uvijek ponovno javljaju u crkvenoj poviesti, ne smije niti mistično tielo Kristovo dovesti u vezu sa prahom, sa nekom crkvom, koja bi ga, kao djelo čovjeka, okaljala.

Protiv ovakvog duha, koji bi htio razdvojiti što je Bog povezao, ustaje katolička Crkva u svim vremenima, da obrani Bogom dato jedinstvo. Za nju ne postoje zadnji principi, koji bi si među-

³ Ireneus, Adversus Haereses IV., 33, 7. MG. 7, 1076.

^{3*} Da napomenemo ovdje samo najnoviji prikaz nauke rusko-ortodoksnog teologa iz sredine prošlog stoljeća A. S. Homjakova o Crkvi. On gleda u Crkvi nadnaravno tielo, koje nema svog jedinstva po auktoritetu, nego proizlazi iz slobodne ljubavi. Romanizam, t. j. rimska Crkva, veli on, razorila je slobodu auktoritetom. Protestantizam je posljedica romanizma, jer je u borbi protiv auktoriteta prešao u drugi ekstrem, u anarhiju slobode, koja je postala grobom jedinstva i ljubavi. — Homjakovi doctrina de Ecclesia auctore Georgio Paša, Zagreb 1943.

sobno bili protuslovní. Bog je dosta jak, da i prah preobrazi i u svoje tielo pretvori. Tako je Bog i materiju kao slabi svoj odsjev iz ništa stvorio. Sjedinio je tielo i dušu u remekdjelo, čovjeka. U jednoj Kristovoj osobi sjedinjena je čitava ljudska narav sa božanskom. I sličnim je načinom htio Krist sjediniti se s ljudskom zajednicom, sa svojom Crkvom u novo, otajstveno, mistično jedinstvo. Ali samo s onom Crkvom, koju on zove »svojom«. Rekao je Petru: »Ti si Petar, stiena, i na toj stieni sagradit ću svoju Crkvu«. Crkva sv. Petra i njegovih nasljednika, rimo-katolička Crkva, nije dakle djelo ljudi, kao što vele oni, koji su od nje odieľjeni. Ona je Kristovo djelo. Rieči »Tebi ću dati kljućeve kraljevstva nebeskoga« daju Petru i njegovim nasljednicima božansku silu. Za crkvu, koja ne priznaje Petra, te rieči ne vriede. Stoga takva crkva i nije Kristova Crkva, »njegova« Crkva. Ona nije njegov »ja«, njegovo tielo. S pravom je dakle Bonifacije VIII. u svojoj ne samo za crkvenu poviest nego i za književnost značajnoj buli »Unam Sanctam« primienio na rimsku Crkvu rieči Velepjesmi: »Jedna je moja golubica, moja savršena«!

PAPINSKA I BISKUPSKA CRKVA

Primatom kao i službom apostolskom i biskupskom prenio je Krist jednoj pravoj Crkvi svoju trostruku božansku službu proroka, kralja i velikog svećenika, t. j. službu naučavanja, vođenja i posvećenja vjernih. Ako se dakle sveobći crkveni Sabor naziva nepogrešivim, ako biskupi izdaju zakone, onda to nije ljudska drskost i još manje neki možda od nevjernih država izprosjačeni dar, kao što to običavaju misľiti mnoge protestantske crkve, nego božanskim pečatom provideni nalog onoga, koji kao mistični Krist sam u papi i u biskupima uči, vodi i posvećuje.

Ovaj Bogom dani auktoritet Crkve ima takve odlike, da se mistično tielo njime ne samo ne kalja, nego dobiva novi sjaj.

Po od Boga danom biskupskom vlašću postaje Crkva, koja je po primatu monarhistička, ujedno aristokratsičnom. Ali to ne ugrožava jedinstva Crkve, budući da su biskupi podređeni papi, koji ih ipak čedno zove svojom »braćom«.

Novom jednom odlukom pojačava naša enciklika crkveno jedinstvo te tako dodaje daljnji ures mističnome tielu. Dosad je bilo među teolozima prieporno pitanje, da li biskup nakon ređenja prima svoju jurisdikciju od pape ili izravno od Boga, tako da bi papa imao samo označiti novome biskupu područje na kome će izvršivati svoju vlast. Enciklika odlučuje, da biskupi primaju svoju vlast neposredno od pape. Da biskupi postoje, od je od Boga. Ali da neki određeni biskup vlada, to je od pape. Odluka čuva dakle božansku biskupsku čast, ali ugrađuje još čvršće Crkvu u Petrovu stieniu. Mistično tielo Kristovo ima u Petru i u papi doista svoju glavu, koja učestvuje u jedinstvu i snazi nevidľjive glave, Krista.

Službenici Crkve dobivaju radi svoje božanske zadaće posvećivanja sakramenat redenja, čime su urešeni kao odjećom velikog božanskog svećenika. Radi nje postoji i spomenuta vlast jurisdikcije. Opremljeni ovim dvjema vlastima mogu se službenici Crkve predati trim dužnostima: naučavanju, vođenju i posvećivanju. Dužnost posvećivanja neumrlih duša jest pritom glavna zadaća Crkve, dakle i njezine sakramentalne vlasti i vlasti vladanja kao i ostalih dviju službi, naime naučavanja i vođenja. Crkveni auktoritet, crkveno pravo proizlaze iz neba i vode k njemu. Prema tom uzvišenom cilju, koji siže u vječnost, Crkva nije Crkva sile, nego Crkva posvećenja, milosti i sakramenata. Ona nosi ključeve kraljevstva nebeskog, ona je tielo Najsvetijega, druga pokaznica.

Gertrud von Le Fort stoga i govori o Crkvi:

»Ti zapoviedaš sljepoću, da ja vidim
I gluhost, da čujem!
Majko, ja u tvoje ruke,
Polazem svoju glavu.«⁴

Vlast reda i vlast jurisdikcije osposobljuje službenike Crkve za njihovo djelovanje u trim službama Crkve pa se tako pred nama pokazuje uzvišena arhitektonika osoba i službi. Ako crkveni zakonik od 1917. napose iztiče dvije vlasti Crkve — potestas ordinis et iurisdictionis, a enciklika opet tri službe, naime naučavanje, vođenje i posvećivanje — prema čestom izrazu enciklike: munera — to se ipak ne može govoriti o nekoj protuslovnosti ili promjeni nauke. Dvije vlasti služe trim službama. Vlasti se odnose na osobe, službe naprotiv na područje njihovog djelovanja. Odatle možemo naslućivati ljepotu i izpravnost Pavlovih izraza o strukturi, zglobovima i arhitektonskim zakonima mističnog tiela Kristova.⁵

DUH SVETI KAO DUŠA CRKVE

Ako su sve vlasti i sve službe Crkve podređene posvećivanju duša, onda je razumljivo, da je Krist svom mističnom tielu, jedinog pravog Crkvi, na dan Duhova poslao Duha Svetoga posvetitelja, da tješi nakon uzašašća prividno ostavljenu Zaručnicu, Crkvu, i da on, koji je ljubav i savršeno izpunjenje presvetog Trojstva, sada Crkvu, taj najljepši odsjev presvetog Trojstva na zemlji ujedinjuje i oživljuje gorućom ljubavlju i sjajnom svetošću te tako po njoj preobrazuje zemlju u nebo. Stoga, kao što je Krist glava, tako je Duh Sveti njezina ujedinjujuća i posvećujuća duša Crkve.

MARIJA — SRDCE CRKVE

Papa, veliki apostol novog štovanja Marije, koje potječe iz Fatime, obraća se u svojoj enciklici dirljivom i djetinjom moli-

⁴ Hymnen an die Kirche, München 1936., str. 14.

⁵ Daljnja izlaganja o crkvenim vlastima i službama vidi u »Scholastik« 11 (1940), str. 135 f., i 16 (1941) str. 1496 ff.

tvom Mariji. Slavi je kao majku mističnog tiela Kristova, zove je nedvojbenim riečima posredovateljicom sviju milosti, koje svojim zagovorom u najvećem obilju sipa svim udovima mističnog tiela. Ona je najplemenitije i najznatnije udo mističnog tiela, ona je srdce Crkve.

Kako razumljiv i kako nam drag postaje taj nebeski sastav mističnog tiela izlaganjem enciklike, koja je tako bogata novim naučavanjem! Božanski je Zaručnik doista Crkvu, svoje mistično tielo, raskošnim obiljem uresio, da mu bude »njegova savršena golubica«. On je glava, Duh Sveti duša, Marija srdce te Crkve — tko bi se mogao oduprijeti ovoj zanašajućoj ljepoti? Ne moraju li svi nastojati, da postanu udovima te Crkve, mističnog Tiela?

UDOVI MISTIČNOG TIELA

Prema svemu što smo izložili, rimokatolička Crkva jest crkva božanskog auktoriteta, u kojoj nevidljiva glava, Krist, i vidljiva, Papa, čine samo jednu glavu, predstavljaju jedan ja. Jer samo ona je Crkva božanskih milosti i sakramenata, jedina prava duhovna Crkva, kojoj pripada majčinsko srdce Marijino. Stoga je enciklika morala izreći sudbonosnu odluku, koja veže sve, koji su u Crkvi ili izvan nje, da je naime samo rimo-katolička Crkva Kristova Crkva i prema tome samo ona je mistično tielo Kristovo. Ne može pripadati mističnom tielu, tko ne pripada Papi. Tko traži mistično tielo Kristovo izvan Petrove Crkve, taj sanja o kuli u zraku, taj je u nepobitnom protuslovlju sa činjenicama sv. Pisma.

Članom mističnog tiela Kristovog je prema enciklici svaki onaj tko je kršten, dokle god zlom voljom ne zanieče rimo-katoličko vjerovanje ili se odieli od jedinstva papinske Crkve ili ne bude iz nje izključen crkvenim prokletstvom. Fali li zla volja, kao na pr. kod nedužne djece ili kod onih vjernika drugih kršćanskih zajednica, koji su u dobroj vjeri, onda ti svi mogu pred Bogom pripadati mističnom tielu Kristovom i ujedno rimokatoličkoj Crkvi, iako ne znaju zato. Oni mogu biti sveti. Osjete li poziv milosti, upoznavajući, da je jedino rimo-katolička Crkva istinita, moraju se odlučiti. Protive li joj se, pokazuju svoju zlu volju i tim časom diele se od rimo-katoličke Crkve, kojoj su do tada sve ne znajući za to pripadali, i gube ujedno pripadnost mističnom tielu Kristovu.

Hvala enciklici riješeno je sada jedno sporno pitanje: bilo je naime dosada katoličkih teologa, koji su tvrdili, da onaj, tko je jednom kršten, ostaje zauviek članom, udom mističnog tiela Kristovog, pa i ako bi se javno odijelio od Crkve, ili bio najtežim crkvenim prokletstvom iz nje izključen.⁷

⁷ Razloge ovog shvaćanja naveo je još nedavno Aug. Hagen, Die kirchliche Mitgliedschaft, Rottenburg 1938. On veli: Oni, koji su kršteni, ostaju zauviek članovima Crkve radi neizbrisljivosti krstnog karaktera, radi obveze savjesti prema Crkvi, koja im ostaje i zbog karaktera crkvenih kazni, kojih se poništenje ne može smatrati kao ponovno primanje u Crkvu.

II. CRKVA NIJE FIZIČKO TIELO KRISTOVO

NAZORI KARLA PELZA

Ona težnja za božanskim, koja je razorila raj i često puta po panteizmu zavela pravo vjersko oduševljavanje na krivi put, ta je težnja mogla naći ponovne hrane u krivo shvaćenim riečima sv. Pavla o našoj jedinstvenosti s Kristom u njegovom mističnom tielu. Izpravno se shvatilo, da Crkva nije samo neko obično »moralno« ljudsko društvo. Dakle, zaključili su neki prebrzo, naše jedinstvo s Kristom iste je naravi kao ono, koje veže udove fizičkog tiela Kristovog, kog je Marija rodila. I dosljedno su zaključili: mi smo samo udovi, nismo više neovisne osobe. Ali to nije ni gubitak. Jer kao udovi jednakopravni smo glavi, a jer je glava Bog, to i mi učestvujemo u božanskoj časti, nama se mora izkazivati čast klanjanja. Treba dakle da žrtvujemo svoju osobnost, kako bismo zadobili božansku čast!

Što je mogao drugo P. Cordovani O. P. nego da knjizi berlinskog župnika dra Karla Pelza pripiše panteističke nazore, i ako je bila pisana iz plemenitog oduševljenja za nauku o mističnom tielu Kristovom. Knjiga je stoga stavljena u popis zabranjenih djela.⁹

PRAVA BIT MISTIČNOG TIELA

Naše otajstvo, gledamo li ga u svjetlu objave, stoji između dvije oprečne zablude. Crkva nije samo neko obično »moralno« društvo osoba. To su pravo shvatili oni s panteističkim natruhama.

Ali i ako smo se stopili sa Kristom na neki način u jednu osobu, ipak nismo dielom naravnog tiela Kristova, kođa je Marija rodila. Nije Petar kao prst, Pavao noga Kristova i t. d. Niti smo sjedinjeni sa drugom Božanskom Osobom hipostatski, kao što je to naravno tielo Kristovo. Mistično je tielo Kristovo nešto između običnog mnoštva osoba i jedinstva naravnog tiela. U mističnom Kristu ostaje mnoštvo osoba, ali su te ujedinjene u novo, duhovno, mistično tielo, čija je glava Krist. Stoga stavlja sv. Pavao u drugoj jednoj prispodobi Crkvu kao Zaručnicu naprama Zaručniku-Kristu (Ef. 5, 22), iz čega proizlazi, da se samostalne osobnosti udova ne dokidaju. U naravnom organizmu udo je bezvoljno oruđe. Udovi mističnog tiela naprotiv slobodne su osobe, koje se mogu odlučiti za Glavu a mogu se i dignuti protiv nje, te se tako u mističnom tielu Kristovu odigravaju nebeske drame i najuzasnije tragedije.

OPASNOSTI PANTEIZMOM NATRUNJENOG MISTICIZMA

Budući da pojedini udovi ne gube svoje osobnosti u mističnom tielu Kristovu, postoji neizmjerano razstojanje među Glavom, koja je Bog, i udovima. Zato nas i uči Crkva, Zaručnica Kristova, moliti: »Gospodine, nisam dostojan«. Drugačije misle oni, koji su

⁹ Karl Pelz, Der Christ als Christus — Cf. AAS. 32, 1940, 502.

se zapleli u panteizam, te koji bi htjeli pripisati udovima božansko dostojanstvo. Enciklika mora žigosati čitav niz takvih zabluda, koje bi mogle pretvoriti novo oduševljenje za mistično tielo Kristovo u opasno, čak i revolucionarno krivovjerje. Neke od tih zabluda nose na čelu značajan biljeg nadimanja, luciferske oholosti, a ne pečat poniznosti, koja je tako draga Kristu, Glavi, ukoliko je čovjek. Ukazat ćemo na ove zablude i na njima suprotstavljene presude Enciklike, da bi našim vjernim katolicima zasjala tajna mističnog tiela Kristova u punoj svojoj čistoći i ljepoti.

NEDOSTOJNOST KVJETIZMA

Prema zabludi onih, koji se zanašaju panteizmom, udovi nemaju nikakvog vlastitog života, jer, da je milost Duha Svetoga, koja sve čini. To nas podsjeća na Molinov kvietizam, koji je zabačen već g. 1687. Taj je učio: »Htjeti aktivno djelovati, to znači vrijeđati Boga, budući da on hoće da je sam i jedini, koji djeluje. Stoga se Bogu valja savršeno prepustiti i nakon toga biti tek kao lješina.¹⁰ Naša Enciklika ponovno zabacuje taj kvietizam. Udovi mističnog tiela ostaju slobodne osobe, snašajući punu odgovornost za nebo ili za pakao.

Luciferska se oholost, koja traži istovjetnost s Bogom, uvijek obraća u protivnost. Udovi nisu postali istovjetni s Bogom, no zato su lišeni kraljevskog diadema slobodne volje, slični životinji i mrtvoj prirodi. Drugačije zvuči pjesma Blaženih: »Učinio si nas ... kraljevstvom našem Bogu i svećenicima — i vladat ćemo na zemlji. (Apokal. 5, 10.) Kraljevi, vladari, ali ponizni pred Bogom, trebaju sačinjavati mistično tielo Kristovo, a ne bezbrojni, krivi bogovi.

POHYALA MOLITVE KRISTU

Izpravno opaža Enciklika, da krivo poistovjetovanje Glave i udova pobožanstvuje ljude, ali ponizuje Krista. I doista, ljudi te struje, ne bi htjeli da se molimo Kristu liturgički nego, da se molimo samo još Otcu po Kristu prema nekim crkvenim molitvama.

Sigurno, Krist je postao čovjekom, da nam bude Posrednikom. Možemo se dakle moliti po njemu. No, Krist je ujedno i Bog. Stoga se i obraćamo u mnogim crkvenim molitvama samome Kristu. Već Klement Aleksandrijski pjeva čitav oduševljeni »Himan Kralju i Spasitelju Kristu«, u kojem se među ostalim ovako moli:

»Isuse... sveti Pastiru duhom obdarenih ovčica, Kralju, Vodom budi tvojim nekaljanim malimal!«.¹¹

A i sam Krist kaže: »Ako mene zamolite u moje Ime, učinit ću vam« (Iv. 14, 14). Koliko se Isus više ponizio, toliko više treba da mu želimo Ime, koje je nad sva imena.

¹⁰ Denzinger, n. 1222.

¹¹ Kirch. Enchiridion n. 147.

Kako po ovakvoj zabludi udovi nemaju nikakovog vlastitog htjenja, nužno se moralo posebničkoj molitvi zaniekati svaku vrijednost u korist zajedničkoj, liturgijskoj molitvi Crkve, mističnog tiela Kristova. Dakako, Enciklika ne kani nikako oduzimati liturgijskoj molitvi njenog sjaja. Naprotiv: koristi se ovom prilikom, da je javno pohvali. Ona veli: »Dakako da je javna molitva uzvišena nad svaku drugu molitvu, poradi dostojanstva Zaručnice Kristove, jer potječe od Majke, od Crkve same.« Svi oni, koji se trude oko liturgijske ljepote službe Božje, bit će joj zahvalni za ove rieči. No, bez privatne molitve brzo bi nestao raj pravog liturgijskog pokreta. Jer uništenjem posebničke molitve, pokret bi sebe sama doveo do propasti. Nisu li možda najkrasniji biseri liturgijske molitve proizašli iz najsvježijeg vrela liturgije, iz posebničke molitve?

Crkva sledi Krista, svoju Glavu. On hvali, skupe li se dvojica ili trojica u njegovo Ime, no hvali isto tako molitvu u sobici. On sam se molio i u dvorani zadnje večere i na osamljenoj uzvisini. Od njega nam se naučiti, kako treba da se uvijek molimo. Često smo bačeni na more osame, i moramo znati kako ćemo se moliti i onda, kad ne bruje akordi orgulja i kad se ne sjaje krasna odijela kod oltara. Sjedinjenje sa mističnim tielom nije navezano na kamenitu crkvu. I u osamljenoj molitvi na bolestničkom krevetu mole se Glava i udovi s nama, jer duhovno kolanje krvi nosi našu molitvu i patnju do najudaljenijih duša: »Trpi li jedan ud, trpe i svi udovi. Bude li jedan ud proslavljen, vesele se i svi udovi.« (1. Kor. 12, 26).

POHYALA ČESTE IZPOVIEDI

Uvijek je ganutljiv čas, kada se svećenik pred narodom duboko prične na »confiteor«, a zatim puk preko ministranata. Naravno da se ovim »Izpoviedam se« mogu brisati laki griesi, ako je povezan s pravim pokajanjem. No ipak mnoge revne duše ne žele biti bez sakramenta sv. pokore s obzirom na praštanje jednostavnih grieha, jer ciene vrijednost izpitivanja savjesti, duhovnog vodstva i nada sve one milosti, koje podieljuje sakramenat. Stoga i poziva Crkva svećenike i redovnike na čestu izpovied.

Uzprkos toj jednoznačnoj, jasnoj činjenici, govore neki, da je zapravo »confiteor« kod sv. Mise ono izkonsko, liturgijsko sredstvo za praštanje malih grieha, a ne izpovied, koja da je samo za teške grieha.

Lako je uvidjeti, da bi ta zabluda, provedena jednoć u životu, morala prouzročiti ne samo prestanak česte izpoviedi, nego votu morala prouzročiti ne samo prestanak česte izpoviedi, nego izpoviedi uobće. Tko bi još pristupio k izpoviedi, kad bi time javno morao priznati, da ima težkih grieha na duši?

Svećenici, redovnici i brojni laici, koji se često i dobro izpoviedaju, molit će »confiteor« kod sv. Mise najponiznije, naj-

ozbiljnije i najplodonosnije. A i svetost mističnog tiela uzdići će se u svom sjaju čestom ispoviedi kao i sudjelovanjem kod sv. Žrtve.

POHVALA RAZMATRANJA

Sv. Pismo, liturgija i crkvena nauka neumorno navieštaju blagoslove razmatranja, pa je stoga ta vježba propisana svećenicima i redovnicima na poseban način. Uz to su već odavna mnogi laici naučili, napose preko duhovnih vježbi, kako valja razmatrati Evandjelje, da bi tako bolje shvatili liturgiju.

Rado borave duhom u Palestini ili u nebu, ili se vesele ljepoti drugih vjerskih otajstva. Takovim produblivanjem postaje vjera čvršća i veselija.

No, i tu se nastavilo razorno djelovanje spomenute zablude: taj sviet utjehe, a često puta i uzvišene mistike, morao bi biti uništen, budući da su ljudi iz tog kruga gledali u razmatranju tek posebničku, stoga bezvriednu molitvu.

Enciklika zaštićuje i ovu katoličku nauku, sliedeći Duha Svetoga, koji iztražuje »sve, pa i dubine Božanstva«. Savez očišćenog liturgičkog pokreta i pokreta duhovnih vježba pribavit će čitavoj Crkvi, mističnom tielu Kristovu, novi sjaj.

POHVALA PROSNE MOLITVE

Ako Glava sama čini sve za udove, onda se ovi ne moraju za ništa moliti. Što više, prosna bi molitva bila uvreda Božja i nedostatak pouzdanja, napose kad bismo htjeli moliti za zemaljska dobročinstva.

To su naučavali oni krugovi. Ali i ovdje Crkva sledi svoju Glavu, Krista, koji nas sam poziva na prosnu molitvu: »Molite i primit ćete«. Sjećajmo se samo ganutljivih Evandjelja iz prosnih dana! Smijemo se moliti i za vremenita dobra, u koliko nam služe za spasenje. Zar nije Krist uslišao molitvu bolesnika za ozdravljenje? On sam poziva nas ujedno, da u Očenašu molimo za svakdanji kruh. Stoga i govori bez ograničenja: »Sve, što budete u molitvi tražili — vjerujte, da ćete primiti i dat će vam se« (Marko 11, 24). Dat će nam se ono, za što molimo ili nešto bolje. Bieda treba da nas vodi k Bogu. Onda će i prosna molitva postati zahvalna i veličajna.

Čujmo, kako slavi Gertrud von Le Fort prosnu molitvu, koja se odnosi i na zemaljska dobročinstva, stavljajući Crkvi ove rieči u usta:

»Imam još molitava, što ih čuju polja,
I oluju znadem kako treba
Dobrom učiniti i vodu blagosivat.«¹²

Očišćena od svake sjene treba da naša tajna zablista u onom sjaju, u kojem smo je kao dar primili od sv. Pavla a koji bi nam mogli, kao daleku slutnju, dočarati stihovi spomenute spisateljice:

¹² Hymnen an die Kirche, München 1936, str. 20.

»Kao što plava ljubav neba nad svim bićima,
 tako ti razvijaš svoj šator kao svod nad razasutima!
 Kao što zlatno sunčano more od polja do polja,
 tako se ti talasaš od duše do duše!
 Ti si kao složno strujanje. Ti si kao zagrljaj u dubinama
 blaženstva.
 Ti si kao cvjetanje naše domaje. Ti si kao razsvjetljenje našeg
 tamnog uma.
 Mi smo počivali u krilu Božanstva, jedan u drugom — počivali
 smo neprobudeni u tajni svoga Stvoritelja,
 Blži smo si bili nego ljubav, jedno smo bili prije nego su nastupili
 oblici.
 Gle, uzpinješ se kao crkva puna sjećanja iz mraka, uzpinješ se
 kao snažna gromada iz potresa vremena!
 Svim zvonima zvoníš o našem podrijetlu, i dan i noć zvoníš o našem
 vječnom povratku u nebesa.¹³

III. BUDUĆNOST MISTIČNOG KRISTA

Mistično tijelo Kristovo jest Katolička Crkva, i to ne kao jednostavna ljudska zajednica niti kao naravno tijelo Kristovo, nego jer je povezana sa Glavom kao zaručnica, dapače na neki način osobno. Na taj se način Crkva diže do neba, i svaka će joj se najplemenitija ljubav i oduševljenje prikloniti. No jer Crkva ujedno obuhvaća zemlju sa svom njenom biedom, to mora ova plemenita ljubav postati djelotvorna pomoć. Zato i jest Papin zov: »Djelotvorna ljubav — actuosus amor — prema Crkvi, koja je Krist!

Nakon što su svladane zablude, neće više ta djelotvorna ljubav biti zavadana. I opet mogu uzkrsnuti vremena, u koja je mistično tijelo Kristovo doživljavalo najgorljiviju ljubav i najjučkija djela.

SVETA BAŠTINA

Enciklika nas upućuje na onog, čija je ljubav prema Crkvi neizporedivo najsrdačnija: na samog Krista. On »je ljubio Crkvu i predao se za nju, da je posveti očistivši je kupelju vodenom u rieči, da on prikaže sebi slavnu Crkvu — gloriosam Ecclesiam, koja nema ljage ni nabora, ili što slično, nego da bude sveta i neokaljana.« (Ef. 5, 25).

Nešto se od te ljubavi prema Crkvi spustilo u srce jednog Pavla i jednog Ivana, koji nalazi najnježnije izraze za svadbenu svečanost Jačanca sa Zaručnicom Crkvom, koju je Duh Sveti ukrasio. »Ja — Isus — blistava sam danica. Duh i Zaručnica govore: Dođi! (Odkriv. 22, 17).

¹³ Hymnen an die Kirche, München 1936., str. 29.

Već sv. Ignacije Antiohijski, kod kojeg po prvi puta susrećemo izraz »katolička Crkva«, veli, da su na neki način Crkva i Krist isto: »Gdje je Krist Isus, tamo je katolička Crkva.«¹⁴

Abercije Frižanin pokazuje u svojem glasovitom grobnom nadpisu na onog »svetog Pastira, koji velikim očima pazi svoje ovčice«. Taj ga je poslao u Rim, da se tamo divi »Kraljevskom dvorcu i Kraljici u zlatnom ruhu i zlatnoj obući.«¹⁵

Tako je slika Crkve poprimala sve divnije obrise. U njoj je sv. Augustin gledao svoju »Božju državu«, Dante opjevao njezina blistava kola a Michelangelo je napokon našao u kupoli crkve sv. Petra zgodan simbol za onu snagu Kristove Crkve, kojom nadmašuje sav svijet.

Prelazimo na sadašnjost. Doba, u koje, kao što smo to češće viđali, bivša protestantkinja slavi Crkvu oduševljenim himnima, zrelo je, da ga svjetlo tajne o Crkvi, po Enciklici, podpuno preplavi. Ono će razumjeti i ostvariti parolu za budućnost mističnog tiela Kristova: Djelotvorna ljubav prema Crkvi — Kristu.

LJUBAV PREMA CRKVI, KAKOVA JEST

Podmuklo je Sotona htio suprotstaviti mistično tielo kao neku sanjarsku crkvu naprama pravoj, hierarhičkoj, katoličkoj Crkvi. Enciklika već u prvoj rečenici izriče istovjetnost mističnog tiela sa katoličkom Crkvom, te još pojačava to poistovjetovanje dodatkom »rimska« za pravu Crkvu Kristovu. Kod dosadašnjih četiriju glavnih oznaka: jedna, sveta, katolička, apostolska, stavlja Enciklika umjesto naziva »jedna« naziv »rimska«. S pravom! Papinstvo je jamstvo za jedinstvo. Enciklika je i ovdje slijedila, kao kod mnogih svoji presuda, poticaje današnje mladenački-svježje i žive teološke znanosti.

Ljubav će prema Crkvi samo rasti, kada bude vidjela ono, što mora ljubiti, umjesto da trči za nekom »maglovitom univerzalnom« »ekumenskom« crkvom, kakvu si je zamišljaju Friedrich Wilh. Förster ili Friedrich Heiler. Ta će ljubav sada, nakon Enciklike, bolje moći shvatiti vitežke rieči sv. Ignacija Lojolskog o »osjećanju s Crkvom«: »Moramo biti spremni, ostavivši vlastiti sud, slušati u svemu pravu Zaručnicu Kristovu, to jest: našu svetu Majku, hierarhičku Crkvu.

LJUBAV PREMA ČITAVOJ CRKVI

Enciklika nam pokazuje premnoge zgrade, u kojima možemo na djelu pokazati našu ljubav prema mističnom tielu.

Ne smiemo zaboraviti, napose danas, na upravljajuće, kojima je u mističnom tielu povjerenjena odlučna zadaća za milijone ljudi. Moramo se moliti za tu tešku i odgovornu zadaću, slijedeći u tom primjer same Crkve, koja je tako često svečano pozivala u

¹⁴ Ad Smyrnaeos 8.

¹⁵ Kirch Enchiridion n. 155.

kanonu Božji blagoslov na careve i kraljeve. I najmanjih se moramo sjećati, djece, pa onih, koji su najsiromašniji i konačno iznakaženi. Za mistično tielo ne vriedi Nietzscheovo evanđelje: »Mi moramo prihvatiti kao istinu, iako to okrutno zvuči, da robstvo spada na bit uljudbe.¹⁶ Pa; ipak je, da ukratko spomenemo, Nietzsche sam dugovao jedinu pomoć u teškoj, dugoj bolesti, kršćanskom milosrđu, Mi navieštamo sa Enciklikom ne okrutnu nego utješnu istinu: da u bit prave kršćanske uljudbe u budućnosti spada razkidanje svih robskih lanaca, iztriebljenje svake okrutnosti te djelotvorna ljubav za najsiromašnije i iznakažene, kojima napose pripada ljubav trnjem Okrunjenoga, i za koje on hoće, da jednom budu sudionici njegovog preobraženja.

Kao što je Kristova ljubav bila obćenita tako i naša djelotvorna ljubav mora obuhvatiti, sve rase, jer za sve vriedi rieč da su: »Pozvani, da budu ud na mističnom tielu Kristovu,« kao i cno što je sv. Ivan čuo u nebeskoj pjesmi: »Odkupio si nas za Boga iz svih plemena, jezika, puka i naroda« (Odkriv. 5, 9). A »pet točaka« Pape Pija XII. o novom međunarodnom poredku poklonit će nam obitelj naroda, iz koje može izrasti mistično tielo Kristovo u potpunosti svojoj snazi.

I oni, koji su zalutali ili su odvojeni, treba da osjete našu djelotvornu ljubav. Enciklika ih poziva sa krasnim riečima Pape Gelazija I., da bi »pohitili k jednoj Glavi u zajednici najčastnije ljubavi«. Sada oni znaju, gdje je jedino Krist. Njihova ljubav prema Kristu mora postati ljubav prema papinskoj Crkvi.

Kao što uzročnost u prirodi odrazuje, prema sv. Tomi Akvincu, najbolje božju moć i ljubav, tako i Glava u novostvorenom poredku mističnog tiela — ne poradi slabosti, nego iz ljubavi — očekuje djela svih udova. Sv. Pavao želio je na svom tielu nadopuniti za tielo Kristovo, Crkvu ono, što još nedostaje na Kristovom trpljenju. (Kol. I, 24 i s.) Stoga je već prvi Papa poticao: »Vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti narod... Treba da proglasite djela onoga, koji vas pozva iz tame k divnom svjetlu svome.« (1. Petr. 2, 9).

ZASTAVE NEK SE VIJU!

Poziv Pape na ljubav i djela u mističnom tielu čin je Providnosti. Čovječanstvo, do smrti izmučeno, vapi za pomoć. S pravom veli Papa: Ako ikada, a onda mora danas mistično tielo Kristovo dokazati svu svoju nebesku snagu. Zato se moraju pokrenuti i posljednje snage pa i zadnjeg uda mističnog tiela. No, onda će i ustati vojska, kakvoj nema ravne na jedinstvu i u snazi, i koja nosi sigurnu pobjedu u rukama. Pogledajmo te pobjedonosne stiebove, koji se vijuju!

¹⁶ »Vorwort an Richard Wagner«, u knjizi *Di Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik*.

Naprama pijanom, ludom iracionalizmu, koji gleda svoju slavu u tome, da mišljenje naziva izrodom — bit će nabraženi katolici budućnosti ponosni svjetloonoše kao Krist, svietlo svieta, jer će se oslanjati na neoborive zasade Sv. Tome i na neprevarljive presude Crkve.

Naprama nećudoređu, koje je moralo sliediti anarhiju mišljenja, prelit će se po želji Enciklike novi val težnje za svetošću preko svieta. Udovi mora da su dostojni presvete Crkve.

Naprama ubitačnom pesimizmu, plodu anarhije mišljenja i djela, razvit će Crkva svu svoju ljepotu i veselje. Pokažimo potištenima sjaj liturgije! A prije svega darujmo mladeži čare bogatog crkvenog života zajednice.

Zastave nek se viju!

Tko je upoznao mističnog Krista u svom sjaju, ne će više nikada tražiti lažnu istovjetnost s Kristom. Provejaval će ga ipak neka težnja za kao ona za domajom i neko pouzdanje: da bi ostao povezan sa Glavom zauviek u djelotvornoj ljubavi. I sve će više biti uvjeren sa Sv. Pavlom: »Ni smrt ni život, ni anđeli ni poglavarstva, ni sadašnjost ni budućnost, ni sile, ni visina ni dubina, ni drugo kakvo stvorenje ne može nas razstaviti od ljubavi Božje, koja je u Kristu Isusu, Gospodinu našem« (Rim. 8, 38).

Onaj, koji tako živi u Kristu, bacit će svoje odreknuće u obraz svietu, duhovnom tielu Sotone:

»Čujte, vi glasni i drzki, vi vjetrenjaci duha i djeca vlastite samovolje:

Od žeđe izginusmo kraj vaših izvora,
izgladnjesmo kraj vaše hrane — osliepismo
pri vašim svjetiljkama...!

Danas ste kolievka istini vašoj,
a sutra ste i njezin grob!«¹⁷

J. Gemmel D. I.

¹⁷ G. von Le Fort, Hymnen an die Kirche, München 1936, str. 18.